

MEDIJSKI ODGOJ PREDŠKOLARACA

**PRIRUČNIK ZA ODGAJATELJE/ODGAJATELJICE
U USTANOVAMA PREDŠKOLSKOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA**

Zarfa Hrnjić Kuduzović i Vesima Čičkušić

Zarfa Hrnjić Kuduzović i Vesima Čičkušić

MEDIJSKI ODGOJ PREDŠKOLARACA

PRIRUČNIK ZA ODGAJATELJE/ODGAJATELJICE
U USTANOVAMA PREDŠKOLSKOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA

Tuzla, 2020.

SADRŽAJ

UVOD	4
ZAŠTO I KAKO MEDIJSKI OPISMENJAVATI DJECU?	5
CRTIĆI: KAKO IH GLEDATI I ČITATI?	9
Kvalitetni crtici za predškolarce	9
Indirektni negativni efekti pretjeranog izlaganja ekranima	11
Stereotipno predstavljanje ženskih i muških likova u crtici	11
Primjeri kvalitetnih crtica za predškolarce	12
RADIONICA ZA DJECU 1: "PIZZA PARTY S DOROM"	14
RADIONICA ZA DJECU 2: "GLAS I POKRET CRTANIH LIKOVA"	18
RADIONICA ZA DJECU 3: "NAŠA MALA TELEVIZIJA"	23
RADIONICA 4: "MEDIJSKA PISMENOST ZA RODITELJE PREDŠKOLARACA"	25
IZVORI	31
O AUTORICAMA	32

UVOD

Djeca predškolskog uzrasta i po nekoliko sati dnevno provode uz medijske sadržaje, kako kod kuće tako i u vrtiću. Istovremeno, djeca su i **najosjetljivija kategorija medijskih korisnika**. Izloženi su nasilnim scenama koje su česte čak i u crtićima, zatim brojnim reklamama u sadržajima namijenjenim djeci, etički upitnim video klipovima i porukama *youtubera*, te drugim porukama i simbolima neprimjerenih njihovom kognitivnom i emotivnom razvoju. To ih čini podložnim manipulaciji, stereotipizaciji i imitaciji negativnih modela ponašanja.

Djecu je potrebno osposobiti da već od predškolskog uzrasta razmišljaju i razgovaraju o scenama i vrijednostima zastupljenim u medijskim sadržajima. Iako se odgajatelji/odgajateljice u radu s djecom koja odrastaju u digitalnom dobu suočavaju s brojnim izazovima koji su povezani s utjecajem medija, **u procesu njihovog formalnog obrazovanja nisu zastupljena znanja i vještine iz oblasti medijske i informacijske pismenosti (MIP)**. Također, prema dostupnim podacima Pedagoških zavoda u Bosni i Hercegovini, do sada nije zabilježena implementacija projekata medijskog opismenjavanja djece predškolskog uzrasta.

To je bio razlog za realizovanje projekta „Razvijanje metodičko-pedagoških kapaciteta odgajatelja/odgajateljica u ustanovama predškolskog odgoja za rad s djecom u području medijske pismenosti”, koji je podržala Evropska unija, a realizovali Udruženje „Radio Kameleon- otvorena mreža ljudskih prava i demokratije” i Asocijacija za medijsku edukaciju, demokratizaciju i istraživanja MEDIANA. Ovaj projekt je podržan dodjelom granta u okviru regionalnog projekta **Mediji za građane – građani za medije** koji realizuje sedam organizacija za razvoj medija (Fondacija “Mediacentar”, Albanski medijski institut, Makedonski institut za medije, Institut za medije Crne Gore, Novosadska novinarska škola, Mirovni

institut, SEENPM) iz država Zapadnog Balkana, čiji je cilj izgradnja kapaciteta organizacija civilnog društva u regiji za unapređenje medijske i informacijske pismenosti (MIP).

Putem cjelodnevnih interaktivnih radionica edukovano je 105 odgajateljica. One su senzibilizovane o potrebi medijskog i informacijskog opismenjavanja djece predškolskog uzrasta, te osposobljene za realizaciju konkretnih edukativnih aktivnosti iz oblasti medijske i informacijske pismenosti za djecu predškolskog uzrasta. Kao rezultat funkcionalnog i produktivnog uključivanja elemenata MIP-a u rad s predškolarcima, neke odgajateljice dostavile su primjere dobrih praksi na javni poziv objavljen u okviru ovog projekta. Tri nagrađene prakse objavljujemo i u ovom priručniku kao **prijedloge aktivnosti koje se mogu realizovati u okviru važećih programa predškolskog odgoja i obrazovanja**.

Iskustva koje su odgajateljice podijelile na radionicama nedvojbeno potvrđuju da su mediji u digitalnom dobu postali izuzetno utjecajni agensi socijalizacije. Njihova iskustva korespondiraju s rezultatima naučnih i stručnih spoznaja iz ove oblasti: neprimjereno i nekvalitetno korištenje medija može doprinijeti različitim problemima, od komunikacijskih, preko emotivnih do bihevioralnih. S druge strane, **edukativni potencijali medija su zapostavljeni**. Svrha je medijskog opismenjavanja odgajatelja/odgajateljica i roditelja, a preko njih i djece, **razviti evaluativan i aktivan odnos prema medijima** koji neće biti percipirani isključivo kao sredstvo zabave niti umirivanja djece u stanju razdraženosti. Umjesto toga, treba ih usmjeravati na kvalitetne sadržaje koji kod djece podstiču prosocijalno ponašanje, te kognitivni i emotivni razvoj. Takvih sadržaja ima, ali djeca u predškolskom uzrastu ne znaju razlikovati kvalitetan od nekvalitetnog sadržaja. Zadatak je roditelja i odgajatelja da ih usmjeravaju u digitalnom, komercijalizovanom svijetu punom izazova.

ZAŠTO I KAKO MEDIJSKI OPISMENJAVATI DJECU?

Slikovit prikaz razloga zbog kojih je potrebno medijski opismenjavati djecu, te aktivnosti i ciljeva medijske i informacijske pismenosti možete pogledati i poslušati u sedmominutnom animiranom filmu „**Put u svijet medijske pismenosti**“ dostupnom na: <https://www.youtube.com/watch?v=dOTen2DhP0k>.

Njegov drugi dio „**Osviještenost**“ uči djecu o tome kako je lako izgubiti pojam o vremenu prilikom korištenja interneta, odnosno digitalnih uređaja. Podstiče ih na postavljanje pitanja: Šta ja to radim?, Kako da ne izgubim kontrolu nad onim što gledam i igrama koje igram?, Kako mogu postati kapetan na brodu koji polovi internetom? Ovaj četvorominutni animirani film dostupan je na: https://www.youtube.com/watch?v=cQ_z_Wdyggs&t=48s.

Medijska pismenost podrazumijeva:

- preuzimanje aktivne uloge u izboru i recipiranju

medijskih sadržaja

- razvijanje medijskih kompetencija već kod djece
- prikazivanje crtića koji unapređuju njihove **intelektualne sposobnosti**

Čak i naizgled potpuno benigni medijski sadržaji na internetu mogu sadržavati kadrove neprimjerne za djecu. Eklatantan primjer je pojavljivanje lutke Momo na online servisu *Youtubeu* tokom reprodukovanja crtića „Pepa prase“ i video igre „Fortnite“. Riječ je o fiktivnoj, ali za djecu zastrašujućoj lutki (slika 1) koja ih podstiče na izrazito opasne izazove kojima mogu povrijediti sebe i druge. Zbog brojnih neprimjerenih i štenih sadržaja na *Youtubeu*, kao i drugim online platformama, **djecu nikada ne treba ostavljati uz online sadržaj, odnosno uz ekran bez nadzora**. Samo nekoliko klikova mišem dijeli dijete od nasilnih, vulgarnih i potencijalno štetnih klipova.

Slika 1. Lutka Momo vs. prase Peppa

Djecu ne možemo izolovati od medijskih sadržaja, ali ih možemo zaštititi od onih neprimjerenih. Također, možemo im pomoći da bolje razumiju medijske sadržaje, te da bolje iskoriste mogućnosti koje mediji nude za učenje o svijetu u kojem djeca žive. Cilj je **pomoći djeci da se razvijaju u aktivne korisnike, a ne konzumente medija.**

Aktivan odnos prema medijima podrazumijeva:

- uključivanje odgajatelja/odgajateljica i roditelja u gledanje sadržaja
- gledanje medijskih sadržaja zajedno
- pričanje o postupcima viđenim u sadržaju
- podsticanje kreativnog izražavanja djece pomaže u razumijevanju medijskog sadržaja

Izlaganja djece neprimjerenim sadržajima može dovesti do brojnih neželjenih posljedica od kojih su najčešće:

- **podsticanje konzumerizma** oglašavanjem zbog izloženosti brojnim reklamama, ali i drugim

sadržajima u kojima se podstiče potrošnja i šalje poruka da su materijalne stvari put do sreće i uspjeha u životu

- **ovisnost o igricama** može biti podstaknuta preranim ili neumjerenim korištenjem mobitela, tableta i drugih uređaja koji se koriste za umirivanje djeteta
- **ovisnost o društvenim mrežama** – djeca mlađa od 15 godina ne trebaju imati profil na društvenim mrežama
- **oponašanje agresivnosti** – ako dijete posmatra kako se u medijskom sadržaju problemi rješavaju nasiljem, može zaključiti da je to ispravan način ponašanja
- **cyber zlostavljanje** se odnosi na različite vrste neprimjerenih i agresivnih online aktivnosti od vrijeđanja, preko objavljivanja neprimjernih sadržaja o drugim osobama bez njihove saglasnosti, do dječije pornografije.

Djeca do 1,5 godine	Djeca od 1,5 do 3 godine	Djeca od 3 do 5 godine
gledanje medijskih sadržaja može usporiti njihov kognitivni razvoj te se ne preporučuje gledanje do druge godine života	usmjeravaju pažnju prema televiziji, ali s ograničenom mogućnošću razumijevanja televizijskih sadržaja, sadržaje prate fragmentovano, pažnju im uglavnom privlače zvukovi i svjetlosni efekti, a koncentracija im je slaba	počinju intenzivnije koristiti različite medije te treba početi uspostavljati temelje medijske pismenosti (Thoman, 2013: 34).
istražuju okolinu, nisu svjesni medijskih sadržaja i poruka te su važne medijske navike i svijest odraslih o izlaganju djeteta medijima	od televizijskih sadržaja najviše gledaju crtiče , naročito one jednostavne animacije i pozadine , ali i druge televizijske sadržaje ako su prikazani na jednostavan način te brze izmjene scena	počinje prepoznavanje žanrova , ali djeca još nisu sposobna prepoznati promjenu žanra , naročito ako se reklama pojavi uslijed crtanog filma; djeca ove dobi sve televizijske sadržaje gledaju kao cjelinu
ne mogu dovoljno pažljivo pratiti medijske sadržaje niti razumjeti radnju, a prvenstveno ih privlače zvukovi i svjetla ekrana	stječu sposobnost učenja verbalnog i neverbalnog ponašanja pomoću televizije	djecu privlače animirani filmovi jednostavne radnje i pozadine s jednim ili dva lika, ali i televizijski sadržaji živopisnih obilježja , naglih pokreta tijela, brze izmjene scena te intenzivni, neočekivani prizori i zvukovi te glasna muzika
mogu imitirati jednostavne radnje i pokrete koje vide na ekranu (npr. mahanje rukama i pljeskanje)	često u igri imitiraju ono što vide ili čuju na televiziji, bilo u samostalnoj igri ili igri s vršnjacima	djecu privlače animirani filmovi jednostavne radnje i pozadine s jednim ili dva lika, ali i televizijski sadržaji živopisnih obilježja , naglih pokreta tijela, brze izmjene scena te intenzivni, neočekivani prizori i zvukovi te glasna muzika

Tabela 1. Medijski efekti i kompetencije djece mlađih uzrasta

Izvor podataka: Josephon, Wendy (1995) *Television Violence: A Review of the Effects on Children of Different Ages*

<https://pdfs.semanticscholar.org/bb5f/df3df5ae89dedbe1be05341b3ca8884ad7a6.pdf> (18.02.2020.)

Među različitim pristupima koje odrasli primjenjuju u korištenju medija među djecom, razlikujemo tri glavna: restriktivni, nefokusirani i evaluativni.

Restriktivni pristup podrazumijeva izbjegavanje medija i medijskih sadržaja, te zabranu izlaganja svim potencijalno štetnim sadržajima. Ovaj pristup je teško primijeniti u digitalnom dobu.

Nefokusirani pristup podrazumijeva zajedničko, ali pasivno gledanje sadržaja, bez promišljanja i analiziranja viđenog.

Evaluativni pristup podrazumijeva aktivan odnos prema medijskom sadržaju, vrednovanje viđenog, komentarisanje i sticanje primjerenih ponašanja i

osuđivanje onih loših. Ovakav, evaluativni pristup je i najpreporučljiviji¹.

Medijski i informacijski kompetentna odgovajateljica može bolje:

- predstaviti roditeljima načine i razloge korištenja medija u predškolskoj ustanovi
- obrazložiti odgojno-obrazovne efekte popularnih medijskih sadržaja za djecu
- argumentovati roditeljima zašto neki sadržaji koje dijete donosi u vrtić nisu primjereni
- saradivati s roditeljima u izboru i realizovanju medijskih sadržaja u vrtićkom programu

Crteži dece uzrasta 5-6 godina koji su izloženi televiziji manje od sat vremena dnevno

Crteži dece uzrasta-6 godina koji su izloženi televiziji više od tri sata dnevno

Slika 2. Rezultati iz njemačke studije „Konzumiranje medija i pasivno pušenje kod djece predškolskog uzrasta“²

Ideje za aktivnosti medijskog opismenjavanja predškolaraca:

- uporediti priču za djecu u knjizi i njenu ekranizovanu verziju
- intervjuisati stručnjaka
- izabrati dio knjige za diskusiju i igrokaz
- osmisliti nastavak priče
- uporediti policajac/vatrogasac iz crtića vs. onaj u razredu
- otkriti kakvu frizuru djeca žele imati? Zašto? Šta misle o osobama s dugom/kratkom/crnom/plavom kosom? Ko može imati takvu frizuru?

- razgovarati o zvuku i intonaciji glasova; pročitati omiljenu priču i pokazati kako se značenje može promijeniti načinom izgovaranja riječi i izraza lica
- obojiti svijet medijskim bojama
- istražiti kako je ista životinja različito predstavljena na različitim proizvodima prenoseći različitu poruku
- razgovarati s djecom: koju odjeću/igračke vole i zašto?

Primjer: Bajka „Ljepotica i zvijer“ može poslužiti u suzbijanju stereotipa kojih je mnogo, kako u stvarnosti, tako i u medijima. Iz nje djeca mogu naučiti

¹ Ilišin, Vlasta, Marinović Bobinac, Ankica i Furio, Radin (2001): *Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži., str. 27.
² http://www.kinderundjugendarzt.de/download/angesagte_beitraege/Medienkonsum_und_Passivrauchen_bei_Vorschulkindern_BS.pdf?fbclid=IwAR2gcjfsow77iruyNEh_0PUiKaCNE-LeMQtJge25x1nH4TEUJnAct1wMOE (11.02.2020.)

kako o karakteru ljudi ne treba suditi na osnovu fizičkog izgleda. Naime, na primjeru lika Gastona djeci se može pomoći da razumiju kako osoba koja je fizički atraktivna i popularna istovremeno može imati vrlo ružan karakter i povrijediti druge ljude. S druge strane, lik zvijeri ilustruje kako neko može izgledati neprivlačno, ali biti dobrog karaktera, pomagati i uveseljavati druge.

Pitanja za razmišljanje:

- Koje aspekte medijskog opismenjavanja biste

mogli uklopiti u postojeće pedagoške aktivnosti u vrtiću i kako?

- Koja su ključna pitanja/problemi u vezi s korištenjem medija među predškolarcima o kojima bi ih trebalo edukovati?

Vježba: Izaberite crtić koji biste gledali s djecom. Kako biste podstakli dječiju kreativnost? Kako biste ukazali na razliku između fiktivnog i stvarnog? O čemu biste razgovarali s njima? Koja pitanja biste postavili? Koje poruke istakli?

Slika 3. Likovi iz bajke „Ljepotica i zvijer“ – Bella i Gaston

CRTIĆI: KAKO IH GLEDATI I ČITATI?

Gledanje crtića je među omijenim aktivnosti djece predškolskog uzrasta koju uglavnom praktikuju svakodnevno. Ali, ovi medijski sadržaji, koliko god bili zabavni, nisu samo sredstvo kojima djeca popunjavaju slobodno vrijeme kojeg u tom uzrastu imaju dosta. Iz njih djeca „upijaju“ informacije i spoznaje koje ne ograničavaju samo na fiktivni nego ih primjenjuju i na stvarni svijet. Tim više što u predškolskom uzrastu nisu još dovoljno kognitivno zreli za razlikovanje imaginarnog od stvarnog. Mnogim predškolarcima oba spola likovi iz crtića postaju uzori koje onda intenzivno oponašaju – od njihovog fizičkog izgleda, preko igranja i ukupnog ponašanja do pokreta i stila izražavanja. Ipak, likovi iz crtića utječu i na njihove osjećaje, način razmišljanja, želje i ambicije. Ako su crtići

kojima je dijete izloženo grubi i nasilni, dijete može zaključiti da je agresivno ponašanje prihvatljiv način rješavanja nezadovoljstva, te ga početi oponašati. Zato je važno usmjeravati djecu na kvalitetne crtiće koji će kod njih doprinijeti razvijanju društveno poželjnih osobina i oblika ponašanja, te im pomoći da se prihvatajući društvene norme lakše socijalizuju. Osim toga, izborom edukativnih crtića kod djece se može na zabavan način podstaći i komunikacijski, emotivni i kognitivni razvoj. Djeca u tom uzrastu, naravno, nisu dovoljno kognitivno ni emotivno zrela da bi sama mogla izabrati primjerene medijske sadržaje, pa tako ni crtiće. U tome im trebaju pomoći roditelji i odgajatelji/odgajateljice. Koji su to crtići koji pozitivno utječu na djecu?

Kvalitetni crtići za predškolarce

Crtići koji podstiču prosocijalno ponašanje: prosocijalni, pozitivni karakteri u crtićima mogu naučiti dijete da reguliše svoje emocije, da poslušna starije, da pristojno govori, da pomaže siromašnima, da pomogne starima, da pruži ruku mladima i da radi u grupi bez osjećaja mržnje ili ljubomore prema vršnjacima. Pozitivni postupci likova u crtićima pozitivan su primjer djeci kako se treba ponašati.³ To su crtići u kojima se:

- podstiču empatija, solidarnost, altruizam

- pobjeđuje dobro nad lošim
- daje dobar primjer djeci kako se nositi sa poteškoćama
- uči djecu kako se razvijati u kompletnu osobu

Primjer: *Pčelica Maja* – inspirativan crtić o odrastanju pčelice Maje, koja od vesele, razigrane i znatiželjne male pčele izrasta u odgovornu članicu pčelinjeg društva.

³ Marincel, Dunja (2013) *Kako iz televizije izvući ono najbolje za dijete*. <https://www.istrzime.com/djecja-psihologija/3415/>

Crtići koji podstiču društvene vještine: pozitivni crtići mogu naučiti dijete kako biti vođa, kako argumentovano analizirati probleme, te kako upravljati rizikom.

Primjer: *Patrolne šape* – procjenjuju rizik, upravljaju situacijom i timski rješavaju problem

Primjer: *Dora* – stalno istražuje uživajući u avanturama i dogodovštinama kroz koje upoznaje svijet oko sebe. Djeca koja se vole dokazivati i mijenjati nešto u svojoj okolini u Dori mogu pronaći pozitivan primjer lidera.

Crtići koji razvijaju životno iskustvo: dobro razvijen scenarij u kojem se lik susreće s različitim izazovima, bilo u prirodi bilo u gradu, može osvijestiti dijete o opasnostima kao što su visina, vatra, opasnost od struje, prelazak ulice. Usto, može ga podstaći na stjecanje nekih vještina koje mogu pomoći u različitim životnim situacijama, kao što su orijentisanje u prirodi, prevazilaženje prepreka i sl.

Primjer: *Blaze i čudesne mašine* – interaktivan, edukativan crtić o devet kamiona s različitim sposobnostima. Na zabavan način, kroz igru djeca savladavaju različite izazove stječući osnovna znanja iz STEM-a (nauke, tehnologije, inženjeringa i matematike).

Crtići koji razvijaju komunikacijske vještine: ako likovi u crtićima koriste razumljiv jezik, bez jakih i piskavih tonova, na maternjem jeziku, uz objašnjenja odraslih koja dijete može razumjeti. Gledajući razne zaplete, spletke, situacije likova u crtićima djeca su zainteresovana i podstaknuto je njihovo promišljanje. Djeca **postavljaju mnoga pitanja** tokom samog crtića ili pak nakon crtića o tome šta su vidjela. To je svakako poželjno budući da se na taj način podstiče djetetovo razmišljanje i razvoj njegovog samostalnog zaključivanja. Ali, **kako razmišlja tako i puno priča o tome, te zapravo dijete razmišljanjem širi svoj vokabular** (Velički 2007⁴; Marincel 2013).

Primjer: *Arthur – slušajući dijaloge između članova porodice i prijatelja u ovom crtiću djeca uče kako razvijati komunikaciju i zdrave međuljudske odnose s drugim osobama, bez obzira na različite karaktere i interesovanja. Radnja i dijalozima bave mnogim važnim temama za djecu kao što su prijateljstvo, školovanja, vršnjačko nasilje. Ali, bavi se i porodičnim odnosima, kao i različitim situacijama s kojima se porodice susreću poput bolesti. Svaka epizoda je svojevrsna društvena lekcija prezentovana na zabavan i poučan način.*

Slika 1. Moguće posljedice neprimjerenih medijskih sadržaja na djecu

⁴ Velički, Vladimir (2007) *Utjecaj medija na govor i početnu pismenost u predškolskom i ranom školskom razdoblju*. <https://www.bib.irb.hr/348148> (18.02.2020.)

Indirektni negativni efekti pretjeranog izlaganja ekranima

Gojaznost: Pretjerano konzumiranje medija tokom predškolske godine povezano je s malim, ali značajnim porastom BMI. Loše navike stvaraju predispozicije za kasnije debljanje. Indeks tjelesne mase (engl. BMI) se povećava za svaki sat konzumiranja medija tokom sedmice. Vjeruje se da je izloženost oglašavanju hrane i gledanje televizije dok jedu pokreće ove veze.

Lošije spavanje: Povećana izloženost televizoru, računaru ili mobilnom uređaju u spavaćoj sobi u ranom djetinjstvu povezana je s manje minuta spavanja noću. Čak i novorođenčad izložena zaslonskim medijima u večernjim satima pokazuju znatno kraće noćno spavanje od one bez večernje izloženosti

ekranu. Mehanizmi koji stoje u osnovi ove povezanosti uključuju pobudni sadržaj i suzbijanje endogenog melatonina plavom svjetlošću emitovanom s ekrana.

Kašnjenje u razvoju djeteta: Studije pokazuju povezanost između pretjeranog gledanja televizije u ranom djetinjstvu i kognitivnih i socijalnih/emocionalnih kašnjenja. Vjerovatni razlog za to je sekundarno smanjenje interakcije roditelj-dijete kada je televizija uključena i lošije funkcionisanje porodice u domaćinstvima s intenzivnom upotrebom medija. Što dijete više konzumira medije veća je vjerovatnoća da će lošije funkcionisati u predškolskom dobu.

Stereotipno predstavljanje ženskih i muških likova u crtićima

Slika 2. Tipičan izgled ženskih i muških likova u crtićima

Obilježja	Ženski likovi u crtićima	Muški likovi u crtićima
Uloge/zanimanja	princeze vile maćehe vještice	policajci vatrogasci roboti
Osobine	pasivne, žrtve zle	aktivni, hrabri, vrijedni
Poruka koja se šalje djeci	slušati, slijediti, čekati	raditi, boriti se za sebe, spašavati druge

Tabela 1. Najčešći način prikazivanja crtanih likova

Primjeri kvalitetnih crtića za predškolarce

„**Peppa Pig**“ – crtić koji najmlađe na zabavan način uči pristojnom ponašanju. Peppa je prašćić koja živi s roditeljima i bratom Georgeom, a najviše se voli igrati i skakati u blatu. Njene avanture uvijek završavaju sretno i roktanjem do suza radosnica! Jednostavna animacija jasnih linija i vedrog pastelnog kolorita prati porodicu antropomorfiziranih životinja sa središnjim likom bistrog prašćića Peppe, njenog malog brata Georgea, Mame i Tate koji žive i nose se s tipičnim porodičnim poteškoćama, problemima pri odrastanju i komunikaciji s vršnjacima.

„**Radoznali George**“ – crtić o radoznom majmunu, a najbolji je za mlade dječake. Većina radnji je usmjerena prema savladavanju jednostavnih zadataka poput učenja oblika, brojeva, boja i sl.

„**Blaze i čudesne mašine**“ – crtić o devet prijateljskih kamiona koji imaju različite sposobnosti. Crtić uglavnom preferiraju dječaci, ali može biti vrlo zabavan i edukativan i za djevojčice. Scenarij se temelji na interaktivnom razvijanju znanja o STEM-u (nauka, tehnologija, inženjering i matematika), pa je vrijeme provedeno uz ovaj crtić korisno potrošeno.

„**Vrijeme je za Timmyja**“ – predškolska djeca se kroz potpuno razumljivu radnju, iako prezentovanu bez teksta, sa simpatičnim likovima životinja (jagnje, sova, jež, mačka...) u koloritnom okruženju, uče vrijednostima socijalizacije, uspostavljanju prijateljstva, radostima dijeljenja s drugima, prihvatanju grešaka.

„**Dora i prijatelji**“ – prati avanture Dore i njenih pet

najboljih prijatelja školskog uzrasta. Fokus je na usluzi zajednici, prijateljstvu i rješavanju problema, a svi oni odigravaju se u pričama koje djecu prikazuju kao cijenjene i marljive članove svog živopisnog rodnog grada. Djeca koja su upoznata o Dorinim predškolskim istraživanjima uživati će u njenim avanturama. Za djecu koja vole raditi pozitivne stvari, mijenjati nešto u svojoj okolini i koja vide lidera u Dori, ova crtana serija nudi pozitivan uzor za mlade.

„**Arthur**“ – radnja crtića odnosi se na društvene situacije koje su složenije i originalnije nego što su prikazane u većini drugih crtića. Radnju crtića mogu pratiti djeca u dobi od četiri do osam godina. Mogu ga pratiti i mlađa djeca, ali njegove pouke najbolje će razumjeti djeca u dobi od pet i više godina. Prateći odnos Arthura i njegove sestre kroz njihove ponekad žustre rasprave, crtić istražuje izazove odnosa između braće i sestara. Takođe, ukazuje na kompleksnost međuljudskih odnosa zbog različitosti ljudi.

„**Mali leteći medvjedići**“ – crtić o avanturama malih medvjeda u borbi za čistu okolinu. Razvija kod djece ekološku svijest, te podstiče ljubav i brigu prema prirodi. Takođe, ih uči timskom radu.

„**Doktorica Pliško**“ – mala doktorica na svojim igračkama pokušava naučiti sve tajne ljekarske profesije. Svojim igračkama pomaže u oporavku dajući im pravu terapiju i donoseći dijagnozu o tačnoj bolesti. „Doktorica Pliško“ je poput male govorne enciklopedije. Naime, malena doktorica daje mudre savjete djeci šta da rade kako bi ostali zdravi.

PREPORUKE

- ograničite upotrebu ekrana na jedan sat dnevno djeci predškolskog uzrasta
- postavite ograničenja maloj djeci u pogledu neprimjerenih sadržaja
- gledajte sadržaje s djecom
- razgovarajte s djecom o onome što vide u medijskim sadržajima radi razvoja kritičkog mišljenja (npr. *Mislite li da je pametno da Maša to uradi?*)
- istaknite pozitivna ponašanja medijskih likova (*Arthur je posudio kišobran svojoj drugarici. To je vrlo lijepo ponašanje!; Stvarno je pametno kako je Zuma to smislio!*)
- komentarišite negativna ponašanja medijskih likova (npr. *Ali, oni su slagali. Trebamo govoriti istinu!*)
- reagujte brzo na neprimjerena ponašanja, nemojte čekati (npr. *Ne sviđa mi se kako razgovara sa svojim drugarom. Njene riječi ga mogu uvrijediti!*)
- pitajte i odgovarajte na pitanja (npr. *Šta je mama rekla Crvenkapici? Šta bi trebala uraditi?*)
- pomozite djeci da razumiju šta vide (npr. *Kako bi se ti osjećao/osjećala da ti neko ukrade omiljenu igračku?*)
- pomozite im da primijene ono što uče na svijet oko sebe
- dozvolite djetetu da više puta gleda jedan te isti crtić

RADIONICA ZA DJECU 1: "PIZZA PARTY S DOROM"

Odgajateljica: Belma Šabić

JU Dječiji vrtići „Ciciban“ Mostar

Odgojna grupa: Mješovita

Mjesečna tema: „Djeca u svijetu crtanih filmova“

Sedmična tema: „Najdraži crtani lik“

Dnevna tema: „Pizza party sa Dorom“

Metode rada: učenje kroz igru, oponašanje, demonstracija, otklanjanje prepreka, posjeta trgovini, pripremanje *pizze*...

Oblici rada: grupni i individualni

Sredstva za rad: DVD crtani film, slike Dore, hamer-papir u boji, hamer-papir bijeli, drvene slagalice, boje, namirnice za *pizzu*, plastične posude, slike za savladavanje prepreka, pješčanik, drvene cjepanice, ivičnjak, radni listovi...

Jutarnji sastanak:

Zadatak:

- razgovarati o crtanom liku Dori
- pogledati zajednički ovaj crtić
- uvažiti i slušati mišljenje drugih

Materijal:

crtani film, karton, boje, olovka za crtanje, guma za masku

Aktivnost:

Okupljanjem u krug, uz ostalu djecu, dijete dana vodi jutarnji sastanak, određujući koji je dan, kakvo je vrijeme, ko je prisutan/odsutan, te temu o kojoj razgovaramo. Nakon saznanja o kojoj temi je riječ, djeca razgovaraju o „Najdražem crtanom filmu“.

Odgajatelj/odgajateljica pažljivo sluša koji će lik iz crtića djeca izabrati... Odgajatelj/odgajateljica se uključuje u razgovor i predlaže da pogledaju „Dora istražuje“. Odgajatelj/odgajateljica postavlja pitanja:

- Da li znate ko je Dora?
- Šta vam se kod nje dopada?
- Da li Dora ima prijatelje?
- Ko su njeni prijatelji?
- Šta voli raditi?

Odgajatelj/odgajateljica bilježi dječije odgovore i stavlja ih na tablu. Dora voli *pizzu*, mora preći prepreke koje su joj se našle na putu.

Centri aktivnosti:

Odgajatelj/odgajateljica priprema centre aktivnosti u skladu s temom uz pripremljeni materijal za rad i zadatke koje objašnjava djeci. Poslije informisanja o ponuđenim centrima i uputama, djeca prema vlastitom interesovanju biraju ponuđene centre.

Aktivnosti kuhanja

Zadatak:

- oprati ruke prije mješanja tijesta
- odabrati namirnice za tijesto
- imenovati namirnice
- raditi zajednički na izradi tijesta
- procjenjivati, mjeriti, vagati

Materijal:

topla voda, sapun, brašno, so, kvasac, ulje, plastična posuda, drvena kašika

Aktivnost:

Nakon obavljene higijene ruku, biramo potrebne namirnice i zajednički mijesimo tijesto. Namirnice poput brašna, ulja, soli, kvasca, tople vode, vage, plastičnih posuda iznosim na sto da bi djeci bilo lakše pristupiti te učestvovati u zajedničkoj aktivnosti. Sva djeca su uključena (dodaju so, kvasac, sir, salamu, kečap, majonezu, toplu vodu, mjere brašno, miješaju tijesto).

Manipulativni centar

Zadatak:

- shvatiti pojam "krug"
- navesti šta sve može biti okruglo (pizza, točak, tanjir, hulahop)
- shvatiti pojmove pola/cijelo/četvrtina/osmina
- prepoznati boje, te ih imenovati
- prepoznati brojeve (od 1 do 10)

Materijal:

papir A4, ponuđeni krugovi (cijelo, pola, četvrtina, osmina), boje, drvene slagalice

Aktivnost:

Na stolu su postavljene slagalice. Jedna grupa djece se opredijelila za drvene slagalice u obliku *pizze*, gdje su brojala do deset praćenjem slika, dok je druga odabrala slagalicu Dora iz osam dijelova, koju su prethodno napravila djeca u likovnom (art) centru.

Zadatak prve grupe je shvatiti pojam „krug“ kroz slagalicu *pizze*, prepoznavanje brojeva od 1 do 10, te slaganje istih tačnim redosljedom.

Zadatak druge grupe je sliku izrezanu u osam dijelova složiti u jednu cjelinu. To je bila slika Dore izrezana u osam nepravilnih i nejednakih oblika koji moraju biti pravilno složeni.

Slika 1. Uživanje u odabiru slagalice u manipulativnom centru

Art centar

Zadatak:

- prepoznati i imenovati boje koje su ponuđene
- razvijati finu motoriku (bojenje, lijepljenje, korištenje makazica)
- isjeći sliku u zamišljene oblike

Materijal:

bijeli papir A3, nacrtana slika DORA ISTRAŽUJE, suhe boje, tvrdi hamer-papir, ljepilo, makaze

Aktivnost:

Na A3 papiru je nacrtana slika Dore. Djeca trebaju obojiti drvenim bojama sliku Dore (nakon pregledanog crtića) i njenog prijatelja Čizme. Paziti na

odabir boja i preciznost bojenja. Sliku zaljepiti na tvrdi hamer-papir i potom je isjeći u osam dijelova različitog oblika. Radi razvijanja memorije, pitati djecu sjećaju li se koje boje je Dorina odjeća, njene čizme itd.

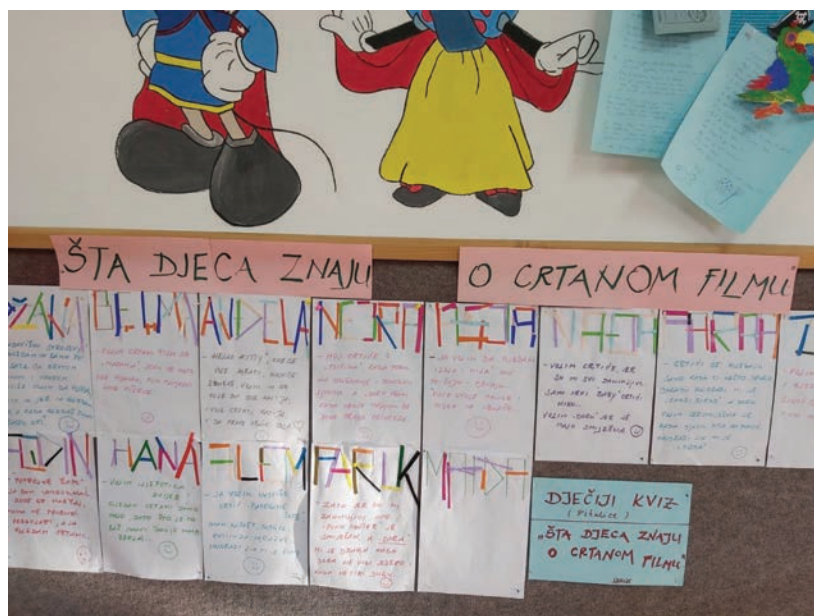
Centar za početno čitanje i pisanje

Zadatak :

- razvoj mašte i kreativnosti
- bogaćenje riječnika
- pažljivo slušanje i sudjelovanje u razgovoru
- prepoznavanje slova iz svog imena

Materijali:

bijeli papir A4 i isječene trakice papira raznih boja

Slika 2. Pano Odgovori djece o crtanom filmu

Aktivnost:

Uz razgovor o crtanim filmovima, odgajatelj/odgajateljica nastavlja sa dječjim kvizom: „Šta djeca znaju o crtanom filmu?“ Svako dijete izražava svoje mišljenje, glasno ga govoreći. Sve prenosimo na papir ukrašen dječjim imenima.

U kvizu „Šta djeca znaju o crtanom filmu?“ djeca su bila iskrena i veoma sretna jer su rado odgovarala na pitanja o svojim najdražim likovima i junacima iz crtića. Bilo je tu razgovora o Dori, Patrolnim šapama, Hello Kitty... Najvažnije je da su djeca naučila da pored malih ekrana moraju biti vrlo kratko, jer je štetno za njihovo zdravlje.

Peporuča odgajatelju/odgajateljici: dati zadatak djeci da nakon odgledanog crtića kod kuće, nacrtaju i oboje likove iz crtića kojeg su gledali i donesu ga da pokažu drugarima i učiteljici. Na taj način odgajatelj/odgajateljica im daje ideju i zadatak da realizuju druge aktivnosti osim gledanja crtića, a istovremeno stiče uvid šta i koliko su gledali.

Igre vani

Zadatak :

- samostalno spremanje za odlazak u trgovinu (cipele, jakna, šal, kapa...)
- pomaganje drugaru i mladima od sebe
- poštovanje pravila na ulici
- ponašanja u skladu s bontonom

Materijal:

tri različite slike – kartice u boji, pješčanik, mostić, ivičnjak

Aktivnost:

Izlaskom u dvorište djeca imaju u ruci smjernice koje će im pomoći da savladaju prepreke na putu do trgovine... Djeca istražuju i prate putokaz prikazan na karticama.

To su tri različite slike (pješčanik, mostić, ivičnjak). Djeca se raduju izazovu te rado učestvuju u njemu, ponavljajući na glas tri riječi: PJEŠČANIK – MOSTIĆ – IVIČNJAK

Slika 3. Pješčanik – mostić – ivičnjak

Slika 4. Savladavanje izazova po uzoru na Doru

Slika 5. Igre vani inspirisane Dorom

RADIONICA ZA DJECU 2: "GLAS I POKRET CRTANIH LIKOVA"

Odgajateljica: Faketa Sarajlić

JU za predškolski odgoj i obrazovanje „Naše dijete” Tuzla

Grupa: Mješovita predškolska

Tema: „Mediji u vrtiću”

Podtema: Crtani film

Dnevna tema: „Glas i pokret crtanih likova”

Oblici rada: Grupni, individualni, frontalni

Oblasti razvoja: kognitivni, socio-emocionalni, manipulativni, razvoj govora

Sredstva i materijali: Slike crtanih likova, mehanička mašina od kartona za animaciju, slike, crtani film predhodno kompjuterski izrađen, scena ili mašina za pokretanje slika, televizor od kartona... sredstva za izradu zadataka (karton, ljepilo, makaze, radni listovi)

Cilj: Upoznavanje djece o tome kako nastaje crtani film (kako govore, kako se kreću crtani likovi)

Zadaci: Razvijanje kritičkog mišljenja i samostalnog zaključivanja o medijima i crtanom filmu:

- Da li sve što junaci crtanih filmova rade možemo i trebamo i mi raditi?
- Podsticaj istraživačkog duha.
- Podsticaj pažljivog slušanja drugih dok govore
- Podsticaj na rad i učenje
- Podsticaj na čuvanje okoline

Tok aktivnosti: Okupimo djecu na jutarnji sastanak. Izaberemo dijete dana, prozovemo djecu. Igrom „*Ja sam voditelj*” dijete dana će popuniti *flip chart* i kao voditelj pročitati vijesti dana. Koji je dan, mjesec, godišnje doba, prisutna i odsutna djeca. Prije nego što dijete dana pročita vijesti koristeći „televizor” prisjetit ćemo se kako koristimo televizor, koliko držimo uključen televizor. Zašto je potrebno isključiti televizor kada ga prestanemo gledati? Na taj način štedimo električnu energiju i pazimo na našu okolinu.

Započinjem razgovor o crtanom filmu. Pitam djecu zašto se zove crtani film? (jer je nacrtan). Šta možemo nacrtati? (crtamo šta želimo). Ko može crtati? (svi ljudi koji žele).

Pomoću slika koje se nalaze na pokretnoj „mašini” razgovaramo o onom šta možemo, a šta ne možemo raditi kao u crtanom filmu. Mašina je napravljena tako da se između dva kartonska stuba nalazi traka od tapete. Na tu traku dužine 3-4 metra zalijepljene su slike nekih crtanih likova (stubovi su spojene rolne od ubrusa) koje želimo da djeca vide i da ih analiziraju zajedno sa odgajateljem/odgajateljicom. Na jednoj strani se nalazi ručka od kartona koja pokreće jedan kartonski stub i na taj način namotava tapetu. Kako se traka pokreće tako se pojavljuju i slike s crtanim likovima.

Slika 1. "Mašina" s pokretnim crtežima

Otkrivamo jedno po jedno polje i razgovaramo o likovima. Prva slika u nizu koja se pojavljuje na pokretnoj traci ili mašini sa pokretnom trakom je Maša i medo. Odgajatelj/odgajateljica pita da li su Maša i medo nacrtani i da li su dobri prijatelji? (Mogući odgovor „DA“).

Da li s pravim medvjedom možemo da se igramo kao što se Maša igra sa medom? (NE)

Odgajatelj/odgajateljica otkriva druge crtane likove: Crvenkapicu i vuka. Pita ih da li nas ovi crtani likovi uče da je vuk opasan? (DA)

Da li vuk može razgovarati s Crvenkapicom i da li može zaključati baku? (NE)

Otkrivamo treće likove: Patrolne šape.

Da li psi mogu biti u našim kućama? (DA)

Da li psi mogu da nam pomažu na razne načine? (DA, nabrajamo neke)

Da li psi mogu letjeti, voziti kamion, helikopter...? (NE).

Zatim otkrivamo četvrti crtani lik: Mikija Mause.

Odgajatelj/odgajateljica pita djecu da li je to miš.

Da li pravi miševi izgledaju ovako? (NE)

"Mašina" s pokretnim slikama je djeci bila jako zanimljiva zadržavajući im pažnju. Jedva su čekali da otkriju koji se lik krije kada se traka pokrene. Ova "mašina" se može koristiti i za pričanje priča u slikama, kao i to da se djeca igraju i da se na taj način dramski izražavaju (razvoj govora, mašte...). Nakon toga odgajatelj/odgajateljica uzima Mikija Mause nacrtanog na papiru i zalijepljenog na štap. Pita djecu da li Miki u crtanom filmu govori? Mogući odgovor je DA. Kako likovi koji su nacrtani pričaju?

Zatim odgajatelj/odgajateljica stavi Mikija na štap ispred svog lica i obraća se djeci (slika 2). Prati dječije odgovore i navodi ih na tačan odgovor i zaključak da ljudi govore umjesto tih likova. Pita ih da li i oni mogu da "posude" svoj glas Mikiju ili nekom drugom liku? Djeca koja žele, mogu uzeti štap s Mikijem Mausom i nešto reći. Nakon toga odgajatelj/odgajateljica pita: Da li se likovi u crtanom filmu kreću? Kako? Ko pomaže likovima da se kreću?

Slika 2. Crtani lik postavljen na štapić i glas odgajateljice koji se obraća djeci pomažu djeci da razumiju ko "posuđuje" glas crtanim likovima. Djeca koja žele "posuđuju" svoj glas Mikiju Mausu.

Odgajatelj/odgajateljica ponovo uzima Mikija Mausu na štapu, pokazuje da ga može pomjerati, ali cijelog. Pravi kružne pokrete, pomjera Mikija gore-dolje, ali ne može mu pomjeriti ruku, nogu... Kaže da nam je za to potrebno nešto drugo. Pomoću niza od 26 nacrtanih i obojenih likova Mikija Mausua (kojeg su obojila djeca), koji su poredani hronološki na *chart*, pojašnjava djeci šta je potrebno da se pokrene dio tijela nekog nacrtanog lika. Razgovarajući o tim crtežima Mikija Mausua navodi djecu da izraze svoje mišljenje. Šta prvo treba uraditi da se napravi crtani film? Treba zamisliti neki lik, pa nacrtati svaki pokret (pokazuje na primjeru 26 nacrtanih likova Mikija Mausua), obojiti, sve to analizirati pomoću *charta* sa 26 crtanih likova. Slijedi zaključak da se i dalje ti likovi

ne pomjeraju iako smo ih nacrtali, obojili i poredali jedan pored drugog. Šta dalje? Tada nastupa priča o animator "mašini" koja će pokrenuti lik Mikija Mausua. „Animator mašina“ je sprava od kartona koja omogućava pokretanje niza od 26 crteža Mikija Mausua: „Ples Mikija Mausua“. Djeca su obojila isti niz od 26 crteža kao iz predhodnog dijela razgovora o *chartu*. Važno je da budu isti likovi i sve isto kako bi djeca shvatila kontinuitet pri izradi pokreta u crtanim filmovima. Djeci pokazati da se ti crteži redaju jedan na drugu kao slikovnica, pa listanjem tih papira dobijemo sliku kao da se crtani likovi kreću. Da bi bolje shvatila listanje papira, djeci treba demonstrirati listanje pomoću jednog bunta od papira i ujedno kazati da je tako veliki broj crteža potreban da bi se pokrenuo

Slika 3. Niz nacrtanih i obojenih likova Mikija Mausua radi objašnjavanja pokreta

Slika 4. Animator "mašina" od kartona

jedan lik. Također, objasniti im da se ovi papiri moraju brzo listati, što odgajatelj/odgajateljica ne može sam/sama, već je za to listanje potrebna mašina. Slijedi interakcija sa djecom: oni probaju listati. Tada im treba pokazati "animator mašinu" na kojoj se nalazi 26 likova Mikija Mause baš kao i oni prethodni crteži na *flip chartu*.

Prvo im opisati "animator mašinu". To je mašina koja će mi pomoći da brže okrećem crteže. Napravljena je od kartona. Djecu podsjetiti da su je i oni izrađivali, te bojili njene dijelove. (Djeca dodiruju i pregledaju mašinu). Zatim im reći da su oni obojili i crteže, koje je odgajatelj/odgajateljica poredao/poredala u mašinu. Pomoću kartonske ručke polako pokretati rotor mašine na kojem se nalaze crteži presavijeni na pola, crteži su hronološki poredani od prvog do zadnjeg u nizu. Ti crteži su zalijepljeni na drveni štapić za ražnjiće. Svaki crtež se siječe na pola te se gornji dio 1. crteža zalijepi za donji dio 2. crteža i tako po redu do kraja. Kada se spoje svi dijelovi, crteži se presavijaju i jedan po jedan zalijepi na drveni štapić kao zastavica. Treba da ostanu dva kraja štapića, a onda se ti štapići ubace u dva kartonska točka koji su navučeni po sredini na kartonsku prečku koja je povezana sa ručkom. Kada se pokreće ručka onda se pokreću i ti štapići u krug, a samim tim i crteži se listaju. Ovaj dio izrade mašine djeci nije potrebno objašnjavati jer nije primjereno njihovu uzrastu.

Akcentat je na animaciji crtanog lika, na pokretu i govoru što pomoću ove "mašine" djeca uspijevaju shvatiti. Naravno, uz niz prethodno navedenih, pažljivo planiranih aktivnosti. Pomoću ručke brzo okretati radi dobijanja iluzije da se lik kreće. (Djeca pokreću mašinu i analiziraju ono što vide). Na kraju je pokrenut Miki Maus koji pleše. Zatim im reći da se tako radilo prije, a da se sada radi pomoću računara. Ljudi su napravili neke programe koji pomažu da se nacrtani likovi kreću. Pokazati im isti crtani film koji je obrađen putem računara. Crtani film odgajatelj/odgajateljica je prethodno izradila tako što su svi likovi Mikija Mause iz mehaničkog crtanog filma pojedinačno slikani i stavljeni u program za izradu crtanog filma. Dodani su zvučni efekti muzike (klavir). Projekciju tog crtanog filma odgajatelj/odgajateljica prikazuje na televizoru. Djeci kazati da sada ne moraju znati kako se pravi crtani film pomoću računara, ali kada porastu mogu to naučiti u školi. Za sada će se igrati ovim mašinama od kartona.

Centar za početno čitanje i pisanje

Sredstva i materijali: rolne od ubrusa, slova, olovka, papir, sličice, ljepilo, makaze, likovi iz crtanih filmova, crtane trake od papira

Zadaci: Izrada filmske trake od papira. Djeca treba da pronađu slova na papiru koji je izlomljen kao harmonika i da zalijepi odgovarajuće slovo. Dobit će riječi!

Crtani film:

1. djeca lijepe slova na „filmsku traku“ na zadano mjesto i tu traku fiksiramo na kartonsku rolnu;
2. djeca treba da oboje crtane likove i da ispod pro-nađu i zalijepe slova u zadana polja. Dobit će na-ziv obojenog crtanog lika.

Centar za umjetnost

Sredstva i materijali: slamčice, kolaž papir, čepovi i ljepilo, kartonski tanjiri

Zadaci: razvoj likovnog i kreativnog i izraza kroz:

1. animaciju “Čamac na moru”. Djeca imaju zadatak da kidaju kolaž papir u plavim nijansama i da ga lijepe kako žele na papir, zatim da zalijepe čamac na slamku. Napraviti otvor na papiru i provlačiti slamku te na taj način pokretati čamac.
2. animaciju “Djeca boje i izrezuju zadane likove” (djeca, mama...) zatim ih lijepe na drvene štap-ice. Na papirnom tanjiru crtaju i boje neke moti-ve iz prirode. Na papirnom tanjiru napraviti rez te provlačiti drvene štapiće i na taj način pokrenuti nacrtane likove.

Manipulativni centar

Sredstva i materijali: papir, različite sličice

Zadaci: razvijanje manipulativnih vještina putem:

1. izrada pokretne trake za animaciju od kutije, kar-tonskih rolni i crteža.
Djeca će obojiti neke likove po želji, zatim ih zali-jepiti u niz jedan ispod drugog. Nakon toga deko-risati kutiju i rolne od ubrusa, na kraju radove na-motati na rolnu od ubrusa, zatvoriti kutiju na kojoj smo izrezali otvor. Slike pokretati pomoću rolni.
2. nizanja slika po zadanom broju i nacrtanom pokretu.
Djeca boje i izrezuju nacrtani lik zatim ga lijepe na označeno mjesto sa rednim brojevima od 1 do 8.

Centar za dramske aktivnosti

Sredstva i materijali: crtani likovi, makaze, bojice, slamčice

Zadaci: Izrađujemo crtane likove kojima ćemo „po-suditi“ svoj glas.

Djeca od ponuđenih printanih likova odaberu jedan. Lik trebaju da oboje, da ga izrežu i zalijepe na stapić ili slamčicu. Nakon toga, svom liku „posuđuju glas“ – govore umjesto crtanog lika.

RADIONICA ZA DJECU 3: "NAŠA MALA TELEVIZIJA"

Odgajateljica: Belma Smajić Memić, MA pedagogije
Predškolska ustanova „Sretno djetinjstvo“ Sarajevo

Uzrast: Starija vrtićka grupa (5-6 godina)

Tema: Naša mala televizija

Zadaci:

- **obrazovni:** upoznavanje televizije kao medija, te bogaćenje dječijeg rječnika novim pojmovima usvajanjem osnovnih pojmova koji se koriste u medijima
- **funkcionalni:** upoznavanje načina na koji se radi prilikom snimanja programa praktičnim primjerom, te razvijanje grupe komunikacije
- **odgojni:** razvijanje pozitivnih crta ličnosti, razvijanje slobodnog izražavanja podsticanjem djece da samostalno opišu postupak, verbalno izražavanje radi oslobađanja straha od javnog nastupa

Metode rada: razgovor, demonstracija i ilustracija

Oblici rada: grupni i individualni

Nastavna sredstva: karton, prozirna folija, plastična flaša, hamer-papir, pribor za šminkanje i frizerski pribor, odjeća za dječake i djevojčice

TOK AKTIVNOSTI

Uvodni dio

U uvodnom dijelu ukazujemo djeci na sadržaj aktivnosti. Predstavljamo sve što smo pripremili za realizaciju naše aktivnosti. Također, predstavljamo

našeg gosta (voditelj dječijeg programa sa lokalne televizije) koji će pomoći u realizaciji aktivnosti.

Glavni dio

Djeci postavljamo pitanja: Šta je televizija?, Šta najviše volite gledati na televiziji?, a zatim dati dovoljno vremena djeci da odgovore. Potom ih pitati: Šta mislite kako se ljudi „postavaju“ u televiziju? Onda slušamo zanimljive i maštovite odgovore koje djeca nude. Nakon što smo čuli različite odgovore, dajemo riječ gostu da ispriča djeci kako izgleda jedan dan na televiziji i šta se sve tamo radi. To izlaganje treba biti što zanimljivije, dinamično, prilagođeno djeci ovog uzrasta. Upravo zbog toga smo i pozvali voditelja dječijeg programa koji je donekle već poznat djeci i kojeg će djeca pažljivo slušati. Nakon tog kratkog izlaganja, pitamo djecu da li imaju neko pitanje za našeg gosta (Poznavajući djecu ovog uzrasta bit će mnogo zanimljivih pitanja).

Kako bismo djeci približili kako izgleda jedan dan na televiziji, odlučili smo snimati program na naš način. Za tu namjenu pripremili smo različite sadržaje. Djeci ćemo podijeliti različite uloge. Od kartona smo napravili okvir od televizije, a središnji dio zalijepili prozirnou folijom. Svako dijete će imati priliku stati iza te naše televizije. Od plastične flaše koju smo obložili kartonom napravili smo kameru za snimanje. Jedno dijete će biti snimatelj (a ostali će se naravno

naizmjenično okušati u tome). Od hamer-papira kojeg smo uvili u rolnu napravili smo štap kojeg koristi tonac za zvuk. Jedno dijete će biti zaduženo za taj posao. U jednom dijelu sobe postavili smo stolice i sto na kojem se nalazi frizerski pribor i pribor za šminkanje (kojeg su donijele djevojčice iz grupe). Dvije djevojčice su zadužene za te poslove, budući da voditelji treba da budu dotjerani prije snimanja (a to nam je, naravno, rekao i naš gost). U drugom dijelu sobe postavljen je sto na kojem smo izložili nekoliko vrsta odjeće (koju su djeca donijela). I za taj odjel zadužili smo dječaka i djevojčicu koji će određivati šta će obući naši mali voditelji.

Na ovaj način pokazujemo djeci šta je sve potrebno obaviti prije snimanja, te ih direktno dovodimo u vezu s tim procesima. Koristimo izravan susret sa predmetima i učešće u aktivnostima, vodeći se time da djeca na taj način bolje pamte i usvajaju sadržaj. Dolazimo do zaključka da se i na „pravoj“ televiziji sve unaprijed priprema i planira i da tu ima mnogo više posla nego što je prikazano. Cilj nam je da djeca uoče razlike između stvarnosti i prikazanog. Djeci postavljamo pitanje: Šta je sve potrebno uraditi da bi se sadržaj mogao prikazati na televiziji?, Ko sve učestvuje u snimanju?, Ko pomaže voditeljima da izgledaju lijepo? Zatim se osvrćemo na pripreme koje ćemo mi obaviti prije snimanja i idemo na sljedeći korak.

I naše snimanje može početi!

Ustaje prvi dječak koji prolazi kroz sve procese prije snimanja: drugarice mu popravljaju frizuru, drugar mu daje sakoić i mašnicu koje oblači i dolazi na snimanje. Dječak staje iza televizije, snimatelj i tonac su postavljeni sa strane i slušamo kratke vijesti o sportu (dječak govori par rečenica koje su mu poznate o nekom sportu). Mobiteom snimamo djecu dok

govore što ćemo im kasnije i pokazati.

Nakon dječaka, jedna djevojčica prolazi isti proces samo malo sporije budući da je djevojčicama potrebno više vremena za sređivanje, te konačno dolazi na snimanje. Djevojčica nam izrecituje neku pjesmicu koju želi.

Poslije dolazi dvoje djece. Jedno će postavljati pitanja o vremenskoj prognozi, a drugo odgovarati. I tako naizmjenično, predstavljamo različit sadržaj na našoj televiziji, sve dok sva djeca ne budu uključena u aktivnost.

Očekivanja od aktivnosti su velika, nastojimo ostvariti vedru i veselu atmosferu, izmamiti osmijehe, podstaći djecu na ostvarivanje komunikacije, te želimo da svi budu uključeni u njenu realizaciju.

Završni dio

Nakon završene aktivnosti naš gost odlazi iza televizije i upućuje pohvale djeci. Zatim, postavlja nekoliko pitanja:

- Šta ste danas novo naučili?
- Da li vam se sviđaju poslovi koje ste danas radili?
- Šta vam se najviše sviđjelo?
- Da li biste voljeli doći da vidite kako to sve izgleda na pravoj televiziji?

Nakon što su djeca ponudila različite odgovore, prikazujemo sadržaj koji smo snimili mobitelom. Djeca pažljivo gledaju, te razgovaramo o tome šta primjećuju na snimku. Upućujemo djeci pohvale za odličan rad i lijep govor, te im govorimo kako su bili dobri mali voditelji. Uz vedru atmosferu, puštamo vesele pjesmice i plešemo zajednički ples. Zahvaljujemo se na gostovanju i dogovaramo dalju saradnju, između ostalog i posjetu televizijskoj kući.

RADIONICA 4: "MEDIJSKA PISMENOST ZA RODITELJE PREDŠKOLARACA"

Uvod

U razvijanju medijske pismenosti djece predškolskog uzrasta od posebne važnosti je uspostaviti zajedničku saradnju s roditeljima. Napori i djelovanje odgajatelja/odgajateljica limitirani su odnosom roditelja, koji može biti podržavajući, ali isto tako i potpuno suprotan i narušavajući u usvajanju pravilnih navika u korištenju medija kod djece. Osim rada s djecom, saradnja s roditeljima je drugi aspekt odgajateljske profesionalne uloge. Roditelji su primarni i najvažniji odgajatelji. Djecu predškolske dobi karakteriše s jedne strane izražen interes za svijet ekrana, a druge strane nesvjesnost vremena provedenog uz ekran, nizak nivo sposobnosti razlikovanja stvarnog od nestvarnog, sklonost vjerovanja onome što se vidi, povodljivost u prihvatanju „viđenih“ načina ponašanja i govora, te nizak nivo kritičkog odnosa prema percipiranim sadržajima. Roditelji i odgajatelji svojim angažmanom mogu biti medijatori utjecaja medija, osiguravajući od najmlađeg uzrasta postepeni razvoj budućih kritičkih medijskih korisnika.

Ključne teme:

- Vremenska ograničenja korištenja medija
- Pravilan odabir medijskih sadržaja
- Značaj roditeljske medijacije

Cilj:

- Osvijestiti roditelje o prisutnosti i utjecaju medija na njihovu djecu
- Razviti partnerski odnos s roditeljima u medijskom odgoju djece
- Jačati medijatorsku ulogu roditelja
- Unaprijediti svijest o tome da odrasli oblikuju medijske navike djece

Trajanje: 60 minuta

ARTIKULACIJA AKTIVNOSTI

1. Radionici prethodi zadatak koji su odgajatelji/odgajateljice sedmicu ranije, u formi medijskog pisma podijelile roditeljima. Personalizovana pisma sadrže molbu svakom od roditelja u grupi, da u toku sedmice vode medijski dnevnik sebe i svoje djece. Izvještaj o medijskom životu djece /koliko i šta/ obostrano je korisna aktivnost, osvještuje roditelje, animira ih u praćenju dječijih aktivnosti, a odgajatelji/odgajateljice dobijaju individualne informacije koje im mogu pomoći u radu s djetetom, kao i boljoj individualnoj prilagodbi rada u grupi.

Medijsko pismo roditeljima

DRAGI RODITELJI,

Molimo vas da u ovoj sedmici posebno pratite i vodite zabilješke o korištenju medija (televizija, radio, novine, računar, tablet, mobitel...) u vašem domu. Vaše bilješke pomoći će i vama i nama da prepoznamo vrijeme i ulogu koju imaju mediji u životu vaše djece, zato budite deteljni.

Koliko vremena ste posvetili određenom mediju i sadržaju (crtani filmovi, igrice, emisije, serije, filmovi, vijesti...), da li je to bilo vrijeme posvećeno samo medijima ili ste usput obavljali i druge aktivnosti, u kojim prostorijama koristite medije, da li je korištenje medija bilo pojedinačno ili zajedničko? Unesite zapažanja o zahtjevima, preferencijama, ponašanju i reakcijama djece na pojedine sadržaje, kao i sve drugo što smatrate bitnim.

Molimo vas, osjećajte se opušteno i spremno da razmijenite informacije, jer će nam pomoći da rad u grupi prilagodimo specifičnostima vašeg djeteta.

2. Radionica počinje impresijama i zabilješkama roditelja o prethodnoj sedmici, što je dobar način za otvaranje razgovora o medijskim navikama u porodici. Istovremeno se ističu pozitivni aspekt medija i savremenih informacijsko-komunikacijskih

tehnologija, ali i potencijalne opasnosti i štetno djelovanje. Učesnici se osvješćuju da su medijske navike roditelja odnosno ostalih članova porodice bitan element za stvaranje medijskih navika djece.

POZITIVNI ASPEKTI:

- obogaćuju život djece / približavaju djeci informacije iz različitih oblasti života
- pružaju izvanredne prilike za učenje i povezivanje
- podstiču maštu i kreativnost
- zabavljaju

NEGATIVNI ASPEKTI:

- neravnoteža aktivnosti u stvarnom i medijskom svijetu
- ovisnost o medijima / igricama.../
- usvajanje medijskih stereotipa
- utjecaj nasilnih sadržaja
- medijska manipulacija
- iskrivljena slika stvarnosti

PREPORUKE AMERIČKE AKADEMIJE PEDIJATARA

- Izbjegavajte upotrebu digitalnih medija (osim video–razgovora) kod djece mlađe od 18 do 24 mjeseca.
- Ne podliježite pritisku da se tehnologija uvede rano; djeca će ih kasnije vrlo brzo shvatiti.
- Ograničite upotrebu ekrana djeci uzrasta od dvije do pet godina na jedan sat dnevno visokokvalitetnog programa, razgovarajte sa svojom djecom, pomozite im da razumiju ono što vide i pomozite im da primijene ono što nauče na svijet oko sebe.
- Isključite televizore i druge uređaje kada se ne koriste.
- Izbjegavajte korištenje medija kao jedinog načina za smirivanje djeteta. Iako postoje povremena vremena (npr. medicinski postupci, letovi avionima) kada su mediji korisni kao umirujuća strategija, postoji zabrinutost da bi korištenje medija kao strategije za smirivanje moglo dovesti do problema s postavljanjem ograničenja ili nemogućnosti djece da razviju vlastitu emotivnu regulaciju.
- Pratite dječji medijski sadržaj, odnosno koje se aplikacije koriste ili preuzimaju. Provjerite aplikacije prije nego što ih dijete koristi, igrajte se zajedno i pitajte dijete šta misli o aplikaciji.
- Izbjegavajte korištenje ekrane u spavaćim sobama i u vrijeme obroka.
- Nemojte dozvoliti djeci korištenje ekrana jedan sat prije spavanja.

3. Presentacija preporuka Američke akademije pedijatar⁵

4. Odgajatelj/odgajateljica prezentuje informacije o razvojnim karakteristikama djece predškolskog uzrasta i utjecaju medija

- razvijaju motoričke sposobnosti od puzanja do hodanja, trčanja, istraživanja okoline i sklonosti nezgodama
- razvijaju finu motoriku u prstima, čime se poboljšava neovisnost i učenje (npr. izrezivanje, bojenje, zavezivanje, pranje)
- uče izražavati i kontrolisati osjećaje

Kognitivni razvoj predškolske djece⁶

- prva iskustva u svemu: oblicima, bojama, ljudima, životinjama, zvukovima, ritmovima, mjestima
- razvoj jezika
- razvoj svijesti i osjetljivosti na razlike u spolu, rasi, rano oblikovanje društvenih stavova
- teško razlikovanje mašte od stvarnosti, teško razumijevanje uzročnosti (kako jedan postupak dovodi do drugog)
- koncentrisanje na konkretne aspekte stvarnosti (sve što mogu vidjeti, čuti i dotaknuti)
- teško razumijevanje televizijskih formi i konvencija (repriza, retrospekcija, balončići s neizgovorenim mislima)

Ponašanje i tjelesne osobine

- uče kroz djelovanje i igranje
- uče kroz ponavljanje i navike

Emocionalno-društveni razvoj

- doživljavaju nove, često i zastrašujuće emocije
- razvijaju se od potpune ovisnosti o drugima do odvajanja i samostalnosti
- sve više su svjesni vlastitih i tuđih emocija
- shvaćaju sve više da drugi misle i osjećaju drugačije od njih
- igraju se s drugima, uče rješavati jednostavne sukobe i surađivati
- iskazuju znakove empatije, prosocijalnog ponašanja i spremnosti pomoći drugima

Kako vide medije?

- djeca do dvije godine televiziju vide kao zanimljiv izvor boja, muzike, pokreta, lica, i ponavljanja (senzomotorna i preoperacionalna faza), koje mogu prepoznavati nakon velikog broja

⁵ <https://www.aap.org/en-us/about-the-aap/aap-press-room/Pages/American-Academy-of-Pediatrics-Announces-New-Recommendations-for-Childrens-Media-Use.aspx> (20.02.2020.)

⁶ Dafna, Lemish i Kolucki, Barbara (2013) „Kako komunicirati s djecom – Načela i prakse za podršku, nadahnuće, poticaj, obrazovanje i iscjeljenje“ UNICEF

- ponavljanja (npr. reagovanje pljeskanjem uz istu reklamu/pjesmu)
- djeca u dobi 3–7 godina ostaju na nivou percepcije, nemaju apstraktno ili simboličko mišljenje, razvija se sposobnost shvatanja značenja, ali i dalje ne mogu razumjeti suptilnija značenja, ne shvataju npr. “nagovaračku” namjeru reklama
 - skloniji su stvoriti pogrešne predstave o predmetima/likovima na osnovu medijski uveličanih prikaza
 - kako se razvijaju sposobnosti prepoznavanja trodimenzionalnih oblika i shvatanja funkcije jezika, djeca počinju razvijati shvatanje o odnosu između televizije i stvarnog svijeta (oni saznaju da zumiranje u krupnom planu ne znači da je objekat veći, i da prikaz druge scene ne znači da je prvi objekat nestao), iskustveno nauče prepoznati početke i završetke programa, razvijaju shvatanje da su određeni sadržaji namijenjeni njima, pojednostavljeno dijele likove na dobre i loše
 - djeca s oko pet godina imaju tendenciju da televiziju vide kao prozor u svijet, iako su počeli da razlikuju televiziju od stvarnosti. Na temelju svojih medijskih iskustava shvataju da je televizija medij koji predstavlja događaje koji se odvijaju (ili su se dogodili) negdje drugdje,
 - zavisno od dobi variraju načini prevladavanja straha i reakcije na prikaza nasilja u medijima; mlađa djeca koriste „nekognitivne” strategije (sjede kod svojih roditelja, grle igračku)
5. Praktični zadatak za roditelje: izrada medijskog ugovora s djecom. Prateći date smjernice pedijatar, roditelji predlažu listu pravila za korištenje medija u kući (traženje i dobijanje odobrenja kao npr. i za izlazak vani, vremenska ograničenja, prihvatljivi i neprihvatljivi sadržaji, mjesto i vrijeme korištenja, isključivanje poslije korištenja itd.)
6. Odnos prema medijima kao bilo čemu drugom u dječijem okruženju (kao što npr. djecu učimo kako da se kreću u saobraćaju): vodstvo roditelja je potrebno za učenje sigurnog kretanja u svijetu medija. Odgajatelj/odgajateljica na primjeru medijskog sadržaja, koji je naveden u izvještajima većine roditelja prezentuje na koji način roditelji mogu biti uspješni medijatori i osigurati pozitivni utjecaj medijskih sadržaja za razvoj njihove djece:
- smišljeno usmjeravanje na odabrane (kvalitetne, edukativne sadržaje) i raznolike sadržaje
 - argumentacija za i protiv određenih sadržaja,
 - diskusija i način eliminisanja/ublažavanja eventulanog negativnog vršnjačkog utjecaja u pogledu preporuka medijskih sadržaja,
 - zajedničko gledanje/igranje, kao prilika za razvijanje povjerenja, učenje i posredovanje,
 - razgovor s djecom o onome što je viđeno,
 - pomoć djeci u vrednovanju značenja,
 - usmjeravanje na pozitivne sadržaje i primjere,
 - razgovor o neprijatnim, strašnim sadržajima: šta da uradimo i kako da se ponašamo?
 - razvijanje navike postavljanja pitanja, kritičkog propitivanja poruka i sadržaja,
 - uočavanje moralne pouke,
 - osmišljavanje igre/aktivnosti na osnovu odgledanog/odigranog kao način učenja u razlikovanju stvarnosti i fikcije.
 - davanje primjera kako medije možemo koristiti da učimo: pronaći pjesmu o nečemu, sliku životinje o kojoj razgovaramo, objašnjenje nepoznate riječi, razvijanje kreativnosti kroz ideje za aktivnosti/kreacije itd.
7. Praktične upute za postavljanje sigurnosnog filtera na *Youtubeu* – demonstracija sa pojašnjenjem prednosti i ograničenja⁷

⁷ <https://support.google.com/youtubekids/answer/7348846?hl=hr> (18.02.2020.)

KAKO BISTE UKLJUČILI SAFETY MODE NA YOUTUBEU, EVO ŠTA TREBATE UČINITI:

1. Prijavite se na svoj Google ili YouTube račun.
2. Idite na YouTube.com stranicu u vašem web pregledniku.
3. Kliknite na "Safety" ikonu pri dnu početne stranice YouTubea.
4. Kliknite na 'On'. Ako primite poruku nakon klika na 'On' na kojem piše "Postavke Safety Mode možete zaključati nakon što se prijavite", onda niste prijavljeni na Google, odnosno YouTube. Kliknite na link "Sign in" (Prijava) ako je potrebno.
5. Provjerite okvir koji kaže: ""Lock safety mode on this browser".
6. Kliknite na "Save" (Snimi).
Nakon što ste kliknuli na "Save", stranica na kojoj ste bili ponovno će se učitati i vidjet ćete obavijest pri vrhu stranice koji prikazuje "Uspješno omogućen Safety Mode".
7. VAŽNO! Kako biste spriječili da se vaše dijete samo igra sa otključavanjem i zaključavanjem sigurnosnog moda, morate se prijaviti iz vašeg Google/YouTube računa klikom na link vašeg korisničkog imena u gornjem desnom uglu prozora preglednika. To će efikasno zaključati postavke za preglednik koji koristite i spriječiti vaše dijete da onemogući sigurnosni način rada. Za svaki web preglednik koji koristite na računalu (Firefox, Safari, IE...) morat ćete ponoviti ovaj postupak.

8. Upoznavanje s PEGI sistemom oznaka za igrice, uz preporuku edukativnih igrica primjerenih uzrastu djece i pozitivnim utjecajem učenja uz igru.⁸

Slika 1. Način označavanja igrica po sistemu PEGI

⁸ <https://pegi.info/> (22.02.2020.)

9. Prijedlog za roditelje: Mjesečni zadatak: **Zajednička medijska aktivnosti** s uključenim preporukama za medijaciju.

Preporučene aktivnosti jer zajedničkom igrom se najbolje uči i razvija povjerenje:

- a) gledamo/igramo (provjeren sadržaj) i komentarišemo
- b) isključimo ton i pretpostavljamo kakvi dijalozi se vode
- c) zaustavimo npr. crtani film na određenim (problematičnim dijelovima) i pitamo „šta misliš šta će se sad desiti?“, razgovaramo o nasilnim scenama u crtici i poredimo ih sa stvarnim životom (šta bi se desilo da to učinimo u stvarnom životu?),
- d) crtamo nakon odglednog sadržaja (šta i kako smo doživjeli radnju, lik?)
- e) prepričavamo odgledano: bolje ćemo razumijeti kakvo značenje za dijete pojedini sadržaj ima i kakve zaključke je donijelo
- f) glumimo i oponašamo scene: osmišljavamo nove igre inspirisane medijskim sadržajem
- g) opisujemo osobine likova: analiza karakteristika likova
- h) povežemo ono što nauče u medijima sa konkretnim životnim situacijama (npr. kako u kuću ne puštamo loše ljude i štetne stvari, tako ne puštamo ni loše sadržaje sa televizije)
- i) iskoristimo pogodan medijski sadržaj za približavanje / dječije učenje iz obrazovnih programa radi pojašnjenje novog pojma, odgojnu lekciju ili rješavanje konkretnog problema.

PREPORUKE:

- poznajte medijski svijet svoje djece, šta djeca rade s medijima (gledaju, igraju...) i za koje svrhe ih koriste, šta ih privlači, koji medijski likovi su im uzori

- izbjegavajte problematične sadržaje (sadržaje koji uključuju nasilje i druge neprimjerenosti s obzirom na dob djece)
- učite djecu da razmišljaju i kritički postavljaju pitanja o informacijama koje im nude mediji,
- pomozite im da medijske informacije "povežu" i porede s iskustvenim doživljajima i svojim životnim kontekstom
- pomozite im u procjeni tačnosti medijskih reprezentacija, a time i prilagođavanju nerealnih očekivanja o stvarnom svijetu koje bi mogle nastati zbog gledanja televizije
- koristite medije kao sredstvo produblivanja veze s djetetom i boljeg upoznavanja njegovih sklonosti, razumijevanja, viđenja, ideja, želja i strahova.
- razmotrite utjecaj medijskih slika na stvaranje djetetove slike o drugima kao i samom sebi (pojam ljepote, uspješnosti, itd.)
- podstičite dijete na uočavanje, razmišljanje i poštivanje dobnih oznaka na medijskim sadržajima, upoznajite ih sa sigurnosnim aspektima korištenja medija
- ohrabrujte i učite djecu da svoja iskustva sa zastrašujućim i neugodnim sadržajima i porukama podijele sa roditeljima,
- osvijestite vlastite medijske navike (roditelja) i njihov utjecaj na stvaranje medijskih navika djece
- pripremajte se za pomak od nadzora dječijeg medijskog kretanja ka osnaživanju djeteta za sigurno kretanje u svijetu medija (kada samostalno nadzire i svjesno je vremena provedenog uz ekrane, a medije koristi mudro)

Napomena:

Prilagoditi uzrastu djece u grupi!

IZVORI

Dafna, Lemish i Kolucki, Barbara (2013) *Kako komunicirati s djecom – Načela i prakse za podršku, nadahnuće, poticaj, obrazovanje i iscjeljenje*. UNICEF.

European Association for Viewers' Interests *Put u svijet medijske pismenosti* <https://www.youtube.com/watch?v=d0Ten2DhP0k> (02.02.2020.)

European Association for Viewers' Interests *Put u svijet medijske pismenosti 2: Osviještenost* https://www.youtube.com/watch?v=cQ_z_Wdyggs&t=48s (02.02.2020.)

Josephon, Wendy (1995) *Television Violence: A Review of the Effects on Children of Different Ages* <https://pdfs.semanticscholar.org/bb5f/df3df5ae89dedbe1be05341b3ca8884ad7a6.pdf> (18.02.2020.)

Marincel, Dunja (2013) *Kako iz televizije izvući ono najbolje za dijete*. <https://www.istrazime.com/djecja-psihologija/3415/>

Velički, Vladimir (2007) *Utjecaj medija na govor i početnu pismenost u predškolskom i ranom školskom razdoblju*. <https://www.bib.irb.hr/348148> (18.02.2020.)

Ilišin, Vlasta, Marinović Bobinac, Ankica i Radin, Furio (2001): *Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.

http://www.kinderundjugendarzt.de/download/angesagte_beaugte/Medienkonsum_und_Passivrauchen_bei_Vorschulkindern_BS.pdf?fbclid=IwAR2gcjfsow77iruyNEh_0PUIKaCNE-LeMQtJge25xj1nH4TEUJnACT1wMOE (11.02.2020.)

<https://www.aap.org/en-us/about-the-aap/aap-press-room/Pages/American-Academy-of-Pediatrics-Announces-New-Recommendations-for-Childrens-Media-Use.aspx> (20.02.2020.)

<https://support.google.com/youtubekids/answer/7348846?hl=hr> (20.02.2020.)

<https://pegi.info/> (18.02.2020.)

<https://analiziraj.ba/category/medijska-i-informacijska-pismenost/> (25.02.2020.)

<https://www.medijskapismenost.hr>

<https://www.media.ba>

<https://www.rak.ba>

<https://www.sigurnodijete.ba>

O AUTORICAMA

Zarfa Hrnjić Kuduzović je vanredna profesorica komunikologije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli. Objavila je dvije autorske i tri koautorske knjige, kouredila dva zbornika radova, te publikovala više od 20 naučnih radova. Učestvovala je u nekoliko naučno-istraživačkih, te u brojnim edukativnim projektima. Akademsku godinu 2010./11. provela je kao gostujuća istraživačica na Univerzitetu u Arkanzasu u SAD-u kao stipendistica fondacije Fulbright. Na kraćim studijskim boravcima u okviru programa ERASMUS+ bila je u Portugalu na Univerzitetu Nova u Lisabonu, te u Španiji na Univerzitetu u Valensiji. Recenzentica je u nekoliko naučnih časopisa. Certifikovana je trenerica medijske pismenosti. Saradnica je media watchdog portala www.analiziraj.ba koji analizira i procjenjuje kvalitet medijskih sadržaja u BiH. Bavi se istraživanjima iz oblasti vjerodostojnosti informacija, medijske konvergencije i odnosa s javnostima.

Vesima Čičkušić je doktorica žurnalističkih nauka i viša asistentica na Univerzitetu u Tuzli za užu naučnu oblast "Masovni mediji". Doktorirala je na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu 2015. godine o temi iz oblasti medijske pismenosti. Predmet njenog stručnog i naučnog interesovanja je medijska pismenost, medijska pedagogija, te odnos medija i djece. Neki od njenih objavljenih radova su: Obrazovanjem protiv porobljavanja informacija, Novi mediji i medijska pismenost- nova šansa za društvenu uključenost, Percepcija i stavovi nastavnika o medijskom obrazovanju, te Responsible behaviour in the social network in everyday life. Učestvovala je u više domaćih i međunarodnih edukacija iz oblasti medijske pismenosti. Realizovala je kao trenerica i predavačica niz radionica i predavanja iz medijske pismenosti za različite kategorije polaznika.

‘Ovaj priručnik je kreiran u okviru projekta „Razvijanje metodičko-pedagoških kapaciteta odgajatelj/ic/a u ustanovama predškolskog opgoja za rad s djecom u području medijske pismenosti“ podržan kroz dodjelu granta u okviru regionalnog projekta Mediji za građane-građani za medije, projekat sedam organizacija za razvoj medija (Fondacija “Mediacentar”, Albanski medijski institut, Makedonski institut za medije, Institut za medije Crne Gore, Novosadska novinarska škola, Mirovni institut, SEENPM) iz zemalja Zapadnog Balkana čiji je cilj izgradnja kapaciteta organizacija civilnog društva u regiji za unapređenje medijske i infomacijske pismenosti (MIP).’

Projekat „Razvijanje metodičko-pedagoških kapaciteta odgajatelj/ic/a u ustanovama predškolskog odgoja za rad s djecom u području medijske pismenosti“ ima za cilj osposobljavanje odgajatelja/ica u predškolskim ustanovama za razvijanje kritičkog odnosa djece uzrasta od tri do šest godina prema sadržajima masovnih medija i sadržajima na Internetu koji mogu negativno utjecati na njihov psiho-fizički razvoj i socijalizaciju

Projekat implementiraju:

Radio Kameleon - Otvorena mreža ljudskih prava i demokratije

Asocijacija za medijsku edukaciju, demokratizaciju i istraživanja MEDIANA

Naslov: MEDIJSKI ODGOJ PREDŠKOLARACA - Priručnik za odgajatelje/odgajateljice u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja

Izdavač: Radio Kameleon - Otvorena mreža ljudskih prava i demokratije i Asocijacija za medijsku edukaciju, demokratizaciju i istraživanja MEDIANA

Autorice: Zarfa Hrnjić Kuduzović i Vesima Čičkušić

Lektura: Indira Šabić

Dizajn: Slaviša Starčev

Prijelom i priprema: Samira Salihbegović

‘Ova publikacija je nastala uz finansijsku podršku Evropske unije. Njen sadržaj je isključiva odgovornost autorica i ne odražava nužno stavove Evropske unije

